

Guido Gezelle in 't geweer voor 's lands onafhankelijkheid

Lode WILS

Tot aan de Franse nederlaag in de Frans-Duitse oorlog van 1870-'71 vreesde België het verlangen van Frankrijk om de verdragen van 1815 te herzien en de „natuurlijke Rijn grens” te herwinnen die het onder de revolutie en Napoleon bereikt had. De omwenteling van 1848 en in de volgende jaren het presidentschap en het keizerschap van Napoleon III werden aangevoeld als evenveel bedreigingen voor onze onafhankelijkheid, en werden beantwoord met een telkens verhoogde militaire inspanning. Daarna bedaarde de onrust, als de keizer zijn gezegde „L'Empire, c'est la paix” tot waarheid scheen te willen maken.

Maar vanaf 1859 steeg de temperatuur weer: Frankrijk ondersteunde Piëmont in zijn oorlog tegen Oostenrijk, en behaalde spoedig de overwinning. Napoleon III pleitte voor een herschikken van de Europese kaart door de vorming van grote nationale staten, afgebakend volgens de natuurlijke grenzen en de talen. Als hij de Italiaanse eenmaking hielp bevechten naar die beginselen zou hij deze dan ook niet inroepen voor een uitbreiding van Frankrijk? Door het verdrag van Turijn op 24 maart 1860 verkreeg hij inderdaad Nice en Savoye, mits een volksraadpleging die hem een grote meerderheid gaf. Zo verlegde hij zijn grens tegelijk tot aan de Alpen en tot de limiet van het Franse taalgebied. Bij ons werd men door angst gegrepen, want nu zou spoedig de Rijn grens volgen, door inlijving van het kleine, Franstalige België. De keizerlijke pers onderhield dubbelzinnigheid over de Franse bedoelingen, en verklaarde gedurig dat de Belgen in de grote moederschoot zouden terugkeren. Napoleon hoopte vermoedelijk op een min of meer vrijwillige aansluiting, in de aard van Nice en Savoye.

De angst kreeg panische afmetingen. Provincie- en gemeenteraden, verenigingen en vergaderingen stuurden aan Leopold I boodschappen van verkleefdheid aan vorst en vaderland. Oproepen tot het vormen van vrijwilligerskorpsen werden aangeplakt. De feestdag van de dynastie op 21 juli werd over heel het land gevierd als een uiting van de nationale onafhankelijkheidswil. De regering was zo behendig om op dezelfde dag de afschaffing der gehate stadstollen op eetwaren en brandstof te laten ingaan. Het enthousiasme was enorm. De politie moest in de volksbuurten de opschriften verwijderen die al te openlijk Frankrijk of Napoleon aanvielen. Het zelfvertrouwen keerde terug; in binnen- en buitenland wist men nu dat België niet rijp was voor annexatie. Onder de bestrijders van het Franse opzet stonden de flaminganten natuurlijk vooraan. De

Vlaamse Beweging kreeg in 1860 een krachtige spoorslag, daar ze de bevestiging was van het on-Franse karakter van het land. Een der vele uitdrukkingen van haar gestegen activiteit en verbrede aanhang was het verschijnen te Antwerpen op 24 juni, dus toen de vrees haar toppunt naderde, van *Reinaert de Vos. Een Zondagblad voor verstandige lieden, aaneengeknoopt door zeven filosofen*. Dit satirisch blad heette door de flamingant Lod. Vleeschouwer gesticht om de annexatie te bestrijden. „Noch liberaal, noch klerikaal, maar Vlaams”. Van het tweede nummer af verschenen er een reeks strijdlieparen door een zekere SPOKER:

AAN FRANSGEZINDEN

Gij zegt dat 't Vlaams te niet zal gaan!
ten zal!
Dat 't Waals gezwets zal boven slaan!
ten zal!
Dat hopen, dat begeren wij,
Dat zeggen en dat zweren wij,
Zolang als wij ons weren wij,
ten zal! ten zal!
ten zal!

En de volgende week:

GEHEEL

Nooit heeft den Vlaming lammerbloed
In 't leeuwenhart gestroomd;
En sterven als hij sterven moet,
'T is hij niet die het schroomt.
Wees Vlaming, dien God Vlaming schiep,
Wees Vlaming zeg ik u,
Die gistren nog geen Vlaming sliep
Ontwake Vlaming nu.

De oproep om desnoods zijn leven te geven, en de tegenstelling tussen *gisteren* en *nu* waren voor de lezers vol actuele betekenis. In de volgende nummers werd er telkens opnieuw „gespookt” op Napoleon III, onder scheldnamen als Slokop, Slokkaart of Slokman.

Na augustus, toen het gevaar verminderd was, werkte Gezelle minder regelmatig mee aan *Reinaert de Vos*, maar toch bleef hij nog een aantal stukken in-

sturen, waarvan vele tegen Napoleon. Zelfs het bekende „Een schalkaart had een bie gevaân” hoort thuis in deze reeks, en eindigde in de oorspronkelijke versie met de vermaning:

    Zo zwicht u, *kind van Vlaanderen*, zwicht:
    Al keek hij *nog* zo blootjes:
    Betrouwt betrouwt Slokop nie'licht:
    Hij heeft zulk hete pootjes!

Het leek ons de moeite waard om de politieke achtergrond te schetsen bij dit optreden van Gezelle, dat het ontstaan gaf aan enkele van zijn meest bekende Vlaamse strijdliederen.

Graaf de Grunnelaan 14
3001 Heverlee